

FINANTSINSPEKTSIOON

Finantsinspektsiooni soovituslik juhend

Stressitestimine

Soovituslik juhend on kehtestatud Finantsinspektsiooni juhatuse 07.10.2011 otsusega nr. 1.1-7/33.

1. Pädevus

Finantsinspektsiooni seaduse (FIS) § 3 kohaselt teostab Finantsinspeksioon riiklikku finantsjärelevalvet finantssektori stabiilsuse, usaldusväärsuse ja läbipaistvuse ning toimimise efektiivsuse suurendamise, süsteemsete riskide vähendamise ning finantssektori kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamise tõkestamisele kaasaaitamise eesmärgil, et kaitsta klientide ja investorite huve nende vahendite säilimisel ning seeläbi toetada Eesti rahasüsteemi stabiilsust.

FIS § 57 lg 1 kohaselt on Finantsinspektsioonil õigus anda välja soovitusliku iseloomuga juhendeid finantssektori tegevust reguleerivate õigusaktide selgitamiseks või finantsjärelevalve subjektide suunamiseks.

2. Eesmärk

Käesolev soovituslik juhend on kehtestatud krediidiasutustele krediidiasutuste seaduse § 63¹ ja investeerimisühingutele väärtpaberituru seaduse § 82² sisustamiseks.

Krediidiasutused ja investeerimisühingud peavad Pillar 2 raames kasutama riskijuhtimises, strateegilises planeerimises ja kapitali planeerimises ettevaatavat hinnangut. Stressitestimine on üks võimalik ettevaatav meetod, mille eesmärk on varakult tuvastada võimalikud ebasoodsa mõjuga riskitegurid või sündmused ning hinnata krediidiasutuse või investeerimisühingu võimet ebasoodsate mõjudega toime tulla. Krediidiriski sisereitingute meetodeid kasutavad krediidiasutused peavad lisaks kasutama stressitestimist sisemudelite hinnangute usaldusväärsuse testimiseks.

Käesoleva juhendi eesmärk on aidata mõista Finantsinspektsiooni ootusi sobivast stressitestimise raamistikust ning suunata krediidiasutusi ja investeerimisühinguid oma riskijuhtimise, strateegilise planeerimise ja kapitali planeerimise raames kasutatavatel stressitestimistel nende põhimõtete järgimisele.

Juhendi kohaldamisel tuleb lähtuda „täidan või selgitan” põhimõttest, mille kohaselt peab krediidiasutus või investeerimisühing vajadusel suutma Finantsinspektsioonile põhjendada, miks ta mõnda juhendi nõuet ei rakenda või teeb seda osaliselt.

Juhendi väljatöötamisel on lähtutud Euroopa Pangajärelevante Komitee (CEBS) väljaantud juhendi „*Guidelines on Stress Testing*” (GL32) ja Baseli Pangajärelevante Komitee (BCBS) väljaantud „*Principles for sound stress testing practices and supervision*“ põhimõtetest.

3. Kohaldamisala

- 3.1. Juhendit kohaldatakse kõikidele krediidasutustele ja investeerimisühingutele ning nende konsolideerimisgruppidele.
- 3.2. Juhendi kohaldamisel lähtutakse proportsionaalsuse printsiibist, mille kohaselt peavad krediidasutuse või investeerimisühingu riskijuhtimisel kasutatavad meetodid ja protseduurid olema vastavuses riski osatähtsusega riskiprofilis ning tegevuse laadi, ulatuse ja keerulisuse astmega.

4. Juhendis kasutatavad mõisted

- 4.1. Riskiprofiil – unikaalne kombinatsioon iga krediidasutuse või investeerimisühingu riskidest, mis tuleneb tema tegevuste laadist, ulatusest ja keerulisuse astmest ning tegevuskeskkonnast.
- 4.2. Riskiisu – krediidasutuse või investeerimisühingu teadlik soov võtta riski.
- 4.3. Riskijuhtimine – igasugune krediidasutuse või investeerimisühingu tegevusega seotud riski määratlemine, tuvastamine, analüüs, hindamine, mõõtmine, jälgimine, maandamine ning eelnevaga seotud otsustamine.
- 4.4. Stressitest – analüüs, mille eesmärk on hinnata tegevuskeskkonna tegurite ebasoodsa muutumise mõju krediidasutuse või investeerimisühingu riskidele ja kapitalivajadusele.
- 4.5. Stsenaariumianalüüs – analüüs, mille eesmärk on hinnata mitme tegevuskeskkonna teguri üheaegse muutumise mõju krediidasutuse või investeerimisühingu riskidele ja kapitalivajadusele.
- 4.6. Tundlikkuse analüüs – analüüs, mille eesmärk on hinnata tegevuskeskkonna üksiku teguri muutumise mõju krediidasutuse või investeerimisühingu riskidele ja kapitalivajadusele.
- 4.7. Tingimuslik tegevuskava – tegevuskava, mille eesmärk on määratleda võimalikud asjakohased riskimaandavad tegevused ja meetmed ning neile eelnevad sündmused või tingimused, mille realiseerumise korral eelnimetatud tegevused ja meetmed rakendatakse.

5. Üldnõuded

- 5.1. Krediidasutuse või investeerimisühingu juhatusele vastutab stressitestimise korraldamise eest.
- 5.2. Krediidasutuse või investeerimisühingu juhatusele peab olema kaasatud stressitestimise protsessi, eriti kogu äritegevust hõlmavasse ja kapitali planeerimisega seotud stressitestimisse, ning olema võimelised mõistma tegevuskeskkonna tegurite ebasoodsa

muutumise mõju krediidasutuse või investeerimisühingu riskiprofiilile, võttes sealjuures arvesse stressitestimise eeldustest tulenevaid piiranguid.

- 5.3. Krediidasutuse või investeerimisühingu juhatus peab selgelt määratlema vastutuse stressitestimise läbiviimise eest ja eraldama selleks piisavalt ressursse.
- 5.4. Stressitestimine peab olema lõimitud krediidasutuse või investeerimisühingu riskijuhtimise raamistikusse, mille toimimist toetab tõhus infrastruktuur.
- 5.5. Stressitestimise raamistik peab võimaldama muu hulgas:
 - 1) analüüsida riske nii portfelli, riskipositsioonide, riski liikide, äriühingute, oluliste äriüksuste kui ka agregeeritult krediidasutuse või investeerimisühingu tasemel;
 - 2) teostada nii regulaarseid kui *ad hoc* stressiteste;
 - 3) arvesse võtta riskide vahelisi seoseid.
- 5.6. Stressitestimine peab olema lahutamatu osa krediidasutuse või investeerimisühingu sisemisest kapitali adekvaatsuse tagamise protsessist.
- 5.7. Stressitestimise raamistik peab võimaldama asjakohaste äri- ja strateegiliste otsuste tegemist.
- 5.8. Krediidasutuse või investeerimisühingu juhatus vastutab stressitesti tulemustele kohaste tegevuste ja meetmete rakendamise eest. Asjakohaste tegevuste ja meetmete all mõeldakse muuhulgas alljärgnevat:
 - 1) riskipositsioonidele määratud limiitide ülevaatamine;
 - 2) riskimaandavate tehnikate kasutamine;
 - 3) finantseerimispoliitika ülevaatamine;
 - 4) kapitaliseerituse ja likviidsuse ülevaatamine;
 - 5) strateegia ülevaatamine;
 - 6) riskiisu ülevaatamine;
 - 7) tingimusliku tegevuskava ülevaatamine või väljatöötamine.
- 5.9. Krediidasutus või investeerimisühing peab kehtestama kirjalikud stressitestimise poliitikad ja protseduurid.
- 5.10. Stressitestimise poliitikad ja protseduurid peavad selgelt käsitlema muu hulgas alljärgnevaid aspekte:
 - 1) erinevat tüüpi stressitestide kasutamine ja nende eesmärk;
 - 2) stressitestide läbiviimise sagedus;
 - 3) stressitestide meetodika kirjeldused, sealhulgas eksperthinnangute kasutamine;
 - 4) stressitestides kasutatavad äritegevuse ja juhtimisotsustega seotud eeldused.
- 5.11. Krediidasutus või investeerimisühing peab stressitestimise raamistiku väljatöötamise ja rakendamise kaasama sõltumatu riskikontrolli funktsiooni.
- 5.12. Krediidasutus või investeerimisühing peab perioodiliselt hindama stressitestimise korralduse asjakohasust, muuhulgas pöörama tähelepanu alljärgnevatele aspektidele:
 - 1) stressitestimise tõhusus ja vastavus seatud eesmärkidele;
 - 2) arendamisvajadus;
 - 3) nõukogu ja juhatuse informeeritus;
 - 4) kasutatavate andmete kvaliteet;

5) stressitestimise tulemuste dokumenteerimine.

- 5.13. Krediidiasutus või investeerimisühing peab stressitestimise poliitikaid ja protseduure perioodiliselt üle vaatama ning neid vastavalt vajadusele korrigeerima võttes arvesse muutusi oma riskiisus ja tegevuskeskkonnas.

6. Ulatus

- 6.1. Krediidiasutus või investeerimisühing peab stressitestimisse kaasama kõik olulised riskipositsioonid, mis tulenevad nii bilansilisest varast kui bilansivälistest kohustustest.
- 6.2. Krediidiasutus või investeerimisühing peab stressitestimist läbi viima kõigi oluliste riskiliikide ja portfelliide lõikes.
- 6.3. Krediidiasutus või investeerimisühing peab regulaarselt teostama kogu äritegevust hõlmavaid stressiteste, mis ei piirdu ainult individuaalsete portfelliide ja neid mõjutavate riskide stressitestide lihtsa agregeerimisega, vaid arvestavad ka võimalikke riskide vahelisi seoseid, sealhulgas riskide vahelisi kontsentreerumisi.
- 6.4. Kogu äritegevust hõlmavat stressitesti peab läbi viima nii konsolideeritult kui oluliste äriüksuste lõikes. Stressitest peab muuhulgas hõlmama olulisi põhitegevusega otseselt mitteseotud äriüksuseid, näiteks ülevõetud tagatisvarade haldamiseks loodud äriüksuseid.
- 6.5. Krediidiasutus või investeerimisühing peab sisemise kapitali adekvaatsuse tagamise protsessi raames läbi viima kogu äritegevust hõlmava stressitesti ning kaasama kõik Pillar 1 riskid (s.t. krediidi-, turu- ja operatsioonirisk) ning olulised Pillar 2 riskid (eriti kontsentratsioonirisk).

7. Metoodika

- 7.1. Krediidiasutus või investeerimisühing peab stressitestimises kasutama nii kvantitatiivset kui kvalitatiivset lähenemist. Proportsionaalsuse printsiibist lähtuvalt võib stressitest tugineda osaliselt ainult kvalitatiivsele analüüsile.
- 7.2. Tõhus stressitestimise raamistik peab sisaldama nii üksikute riskitegurite tundlikkuse analüüsi kui kogu äritegevuse kõikide oluliste riskide stsenaariumianalüüsi.
- 7.3. Krediidiasutus või investeerimisühing peab tuvastama kõik olulised riskitegurid ning testima nende mõju erineva ulatuse ja raskusastmega.
- 7.4. Erinevate riskitegurite ja nende raskusastmete valikul peab krediitiasutus või investeerimisühing lisaks ajaloolisele kogemusele arvesse võtma ka hüpoteetilisi šokke ja stsenaariume, mis võtavad arvesse ajakohaseid arenguid ja haavatavusi tulenevalt nii ettevõtte äritegevusest kui finantssüsteemist.
- 7.5. Eriti investeerimisühing peab stressitestimisel muuhulgas arvestama turutõrgete esinemise võimalusega ja sellest tulenevate mõjudega likviidsusele.

- 7.6. Riskitegurite raskusastme valik peab olema kooskõlas krediidasutuse või investeerimisühingu riskiisuga ja üldise strateegiaga.
- 7.7. Riskitegurite raskusastme valikul peab lähtuma ennekõike mõjust äritegevusele ning arvestama, et ainult agregeeritud ja üksikutele makromajanduse näitajatele tuginemine ei ole piisav riskiteguri muutuse või stsenaariumi määratlemiseks.
- 7.8. Erakordse ebasoodsa mõjuga riskiteguri muutuse või stsenaariumi määratlemisel võib esmaselt aluseks võtta ebasoodsa tagajärje, näiteks usaldatavusnormatiivi rikkumine, ja siis tuvastada riskiteguri muutuse ulatus või sündmused, mis võivad viia taolise tagajärjeni.
- 7.9. Krediidasutus või investeerimisühing peab välja töötama asjakohase metoodika, kuidas tegevuskeskkonna tegurite muutused teisendada sisemisteks riskiparameetriteks ning kasutama seda järjepidevalt.
- 7.10. Krediidasutus või investeerimisühing peab stressitestimisel mudelite kasutamise korral arvesse võtma võimalikku modeliriski. Modelirisk võib tuleneda muuhulgas regulatiivsete kapitalinõuete, sisemise kapitalivajaduse ja stressitestimise otstarbeks väljatöötatud mudelitest. Stressitestimisel tuleb kasutada konservatiivselt hinnatud mudeli seoseid ja parameetreid. Eriti *Value at Risk* (VaR) tüüpi mudelite kasutamisel peab arvestama mudeli omadusega teatud juhtudel alahinnata ja ebaadekvaatselt kajastada väikese tõenäosusega, kuid suure potentsiaalse mõjuga riske.
- 7.11. Stressitesti stsenaarium peab olema ettevaatav, arvestama kaudseid ja teisesid mõjusid ning analüüsima samaaegsete sündmuste mõju kogu äritegevusele. Näiteks likviidsusriski mõjutavad sündmused võivad samaaegselt olla riskiteguriteks kauplemisportfelli tururiskile, laenuportfelli krediidiriskile ja äritegevuse reputatsiooniriskile.
- 7.12. Stressitesti stsenaariumianalüüsi ajahorisont peab vastama stressitesti eesmärgile. Sisemise kapitali adekvaatsuse tagamise protsessi raames läbiviidava kogu äritegevust hõlmava stressitesti ajahorisont peab kokku langema kapitali planeerimise ajahorisondiga.

8. Väljundid

- 8.1. Krediidasutus või investeerimisühing peab analüüsima stressitesti mõju nii usaldatavusnormatiividele kui sisemise kapitali adekvaatsuse tagamise protsessi raames hinnatud kapitalivajadusele ja kapitalile ning likviidsusele.
- 8.2. Krediidasutus või investeerimisühing peab sisemise kapitali adekvaatsuse tagamise protsessi raames analüüsima usaldusväärseid tegevusi ja meetmeid, mis tagaksid usaldatavusnormatiivide täitmise stressitesti stsenaariumi tingimustes.
- 8.3. Tegevuste ja meetmete usaldusväärse eelduseks on nende läbiarutamine nõukogu ja juhatuse tasemel ning dokumenteerimine tingimusliku tegevuskavana.
- 8.4. Krediidasutus või investeerimisühing peab hindama stressitestimise stsenaariumi tingimustes rakendatavate tegevuste ja meetmete teostatavust, võimalikku mõju ning aja- ja ressursikulu.

- 8.5. Krediidiasutus või investeerimisühing peab arvesse võtma, et tegevuste ja meetmete teostatavus, mõju ning ressursikulu võivad stressitesti stsenaariumi tingimustes oluliselt erineda võrreldes tavapärase tegevuskeskkonnas rakendatud tegevuste ja meetmetega.
- 8.6. Krediidiasutus või investeerimisühing peab analüüsima stressitesti väljundeid nii koos võimalike tegevuste ja meetmete rakendamisega kui ka ilma võimalike tegevuste ja meetmete rakendamiseta.
- 8.7. Krediidiasutus või investeerimisühing peab stressitestis kasutatud metoodika, eeldused ja analüüsi tulemused dokumenteerima.

9. Juhendi jõustumine

- 9.1. Juhend jõustub alates 31.12.2011.

